

Tizenhárom-tizennégy éves gyermekek csoportja emelte a nehéz fegyvert, mely alatt még válla megörnyedt, és hetvenéves, galambósz férfiak álltak a gyermekekkel egy sorba. Nem kellett felpénzzel csalogatni senkit; egy nemzetiszínű kokárda volt az egész ajándék, amit a belépő kapott.

Úri családok elkényeztetett fiai, mágnások, nemesek jöttek önként, s együtt sanyarogtak a parasztfiúkkal esőben, zivatarban, sárban szemétágyon, rongyban és dicsőségben! Egy ügyvéd otthagyta irodáját, kardot kötött, s a legelső csatában maga vitte a zászlót legelő Schwechatnál a kartács-záporral szemközt. A végén ezredes lett. Sohasem tanulta a háborút.

Egy fiatal földesúr menyegzőjét megtartotta ma, másnap csatába kellett mennie; a római sáncokat ostromolták; ott első volt, ki zászlója élén felhatolt; lelőtték.

A cisztercita barátok kolostorából, három növendék kivételével, minden kispap elment honvédnek. A prior maga látta el őket úti étellel, mikor szekérre ültek. Amint a refektóriumba visszatérve, a honn maradt kegyeseket megpillantá, sírva monda nekik: „*Ti gyávák, minnek maradtatok itthon?*”

Elmentek az ügyvédek; nem akart most senki pörlekedni. Elmentek a bírák; hisz nem volt senkinek panasza. A mérnökökből lettek tüzerek, utászok. Az orvosokból tábori sebészek. Ágyban meghalni nem volt most divat. Híres korhelyekből híres hősök lettek. Csöndes jellemekből oroszlánok. Még a rablók is megtértek. Egy hírhedt rablóvezér amnesztiát kért magának és társainak, és százhatvan lovast állított ki a csatamezőre, kiknek nagy része a hazát védve nyerte el a halált, mit a haza rontásáért előbb megérdemelt. Egy főúr maga egész huszárezredet szerelt fel; másik huszárezredet két hét alatt állított ki a jászkun főkapitány.

Nem volt fegyver? Vettek el az ellenségtől. Egy közönséges székely földész kitalálta, hogyan kell ágyút önteni, fűrni, és ellátta népét csatalövegekkel. Vashámorok átalakultak golyó-öntödékké. A ma alakult zászlóalj már holnap gyakorlatot tartott, s egy hét múlva már a Tűzkeresztelőre. Így támadt a nemzeti hadsereg.

*(Elhangzott az Aradi Vértanúinkra,
Magyarörmény hőseinkre emlékezzünk című rendezvényen
Szabó András előadóművész tolmácsolásában
2005. október 4-én Budapesten a Főpolgármesteri Hivatal dísztermében.)*

* * *

„A rosszak csak azért olyan erősek, mert a jók olyan gyengék.” (Sz. X.Pius)

* * *

Puskás Attila

Örmény ős Gyergyószentmiklóson

Az őszi falevelek rezgő-remegő hullása és az idegesen szorgos, majd egyre inkább lecsendesülő őszi munkálatok ellenére a gyergyószentmiklósi örménymagyar közösség kulturális és egyházi életében tavaszi pezsgést hozott az ős. A nyári szétszórtság, a szabadságok, az utazások, munkálatok után igazán jól tett a szellemnek és a léleknek az a néhány rendezvénysorozat, melyek nem csak hétköznapjainkat tették szebbé, hanem feltárták a nagyvilág előtt értékeinket, és ezáltal hozzájárultak a közösség önmegismeréséhez.

A gyergyói örménymagyarország életében minden évben meghatározó esemény ősszel a kisasszony-napi Mária búcsú. Többeknek ez azért is szép esemény, mert a pünkösdi somlyói búcsúval keretet ad az egész évnek. A pünkösdi búcsú alkalmával nagyon sokan meglátogatják a templomot, innen elszármazottak vagy kíváncsi turisták. A Kisasszony napját követő vasárnapi búcsú talán pontosan amiatt, hogy itt ez kulturális ünnep is, az önmagunkra való figyelés és önmagunk megismerésének ideje. Ezt tapasztaltuk most is.

A templomi ünnepeket, melyen jelen volt **Ft. Hajdó István** főesperes, **Dr. B. Garda Dezső** történész, parlamenti képviselő, **Demeter Attila** államtitkár, a Megyei Tanács részéről **Lukács Levente**, **Pap József** polgármester, **Kereső Attila** városi tanácsos, **Ft. Ferencz Antal** gyergyócsomafalvi plébános prédikációja tette meghitté. A szónok Mária követésére buzdította a híveket, aki mint az Oltáriszentség első és eredeti szent szekrénye a Krisztus hordozásának eredeti szimbóluma. Az ünnepélyes körmenetet a **Lázár Mária** Oltáregylet-elnöknő által előkészített Máriavivő lányok, és az egykori Legényegylet utódai, a Vörösköpe-nyesek katonás rendje tették díszessé. De a templomi ünneplés talán azért volt szebb, mint máskor, mert

nem csak a gyergyóiak ünnepeltek, hanem itt voltak a csíkszeredai-szépvízi örménymagyarok, suceavai örmények és végre az erzsébetvárosiak is.

Élő hagyomány a búcsú összekapcsolása egy közösségi kulturális rendezvénnyel. Ennek színhelye a Tarisznyás Márton Múzeum volt ebben az évben. Több szempontból is fontos esemény ez a közösség számára. Elsősorban azért, mert a vatikáni Pápai Kultúra Tanácsa meghívására a Romániai Örmény Katolikus Ordinariatus egy képviselőjét várták egy Szarajevóban a globalizáció kulturális kihívásairól szervezett konferenciára. Nagyon örvendtünk, hogy közösségünket a csíkszépvízi származású *Demeter Zsuzsa* képviselhette. Egyházi rendezvényen laikusként jelen lenni annak jele, hogy az örmény katolikusok komolyan veszik társadalmi szerepüket, és bizonyítja, hogy az örmény katolikus egyházban nem csak névlegesen, de valóságosan is meghatározó szerep jut a világi krisztushívőknek. A júliusi konferenciáról Demeter Zsuzsa rövid előadásban számolt be, kiemelve, hogy az erdélyi örménység jelenléte példa lehet a népek békés együttélésére, amely különösen a Balkánon igencsak szükséges. Az Egyházra ebben a folyamatban hatalmas szerep hárul, hiszen egy közösség életében összekötő, békítő, megtartó szerepe van.

A második előadásban az örmény plébánia könyvtárát ismerhette meg a hallgatóság. Közismert a gyergyószentmiklósi örmények hűséges ragaszkodása saját hagyományaikhoz és értékeikhez. Ez a ragaszkodás tette lehetővé, hogy a „40 év” idején sikerült teljes egészében épségben megőrizni a plébánia könyvtárát. Szerencsére kevesen tudták, hogy a poros polcok valódi könyvritkaságokat rejtettek, amelyek a plébánia felújítása után méltó helyre kerültek. De még nagyobb ritkaságnak számít egész Erdélyben, hogy *Székely Szilárd* hitoktató jóvoltából megkezdődött e könyvtár digitális feldolgozása, amivel sikerül a kutatás számára hozzáférhetővé tenni a könyveket, és a könyvek pontos nyilvántartása megőrzésüket is szolgálja. Székely Szilárd fáradtságos és aprólékos nyári munkájának meglett az eredménye. Előadásából kiderült: több értékes könyvritkasággal találkozunk. Fény derült arra is, hogy az örmény, latin, olasz, német nyelvű tudományos és prédikációs könyvek mellett lengyel nyelvű könyveink is vannak. A régi könyvek olvasásához nem szokott jelenlévők számára pedig gyakorlati tanácsokat adott arról, miként kell egy régi könyvhöz egyáltalán hozzáállni, milyen információt hordoz egy régi könyv címlapja, stb. Előadása után a jelenlévők megtekinthették a Tarisznyás Márton Múzeummal közösen előkészített kiállítást. Nem csak könyveket, hanem XVIII. századi helyi miseruhákat, kelyheket, keresztút képeit is láthatták a látogatók. Önmagában az is példaértékű, hogy sikerült az örmény egyház kincseit egy városi múzeumban bemutatni, amely sokak számára korábban elképzelhetetlen volt.

Az előadás-sorozat utolsó előadója **Dr. B. Garda Dezső** történész volt, aki a *Mercantile Forum* jegyzőkönyveit kutatta a nyár folyamán. Előadásában ismertette a fórum működését, kiemelve annak társadalmi életben betöltött szerepét. A Forum nem csak kereskedelmi kamara volt, hanem az örmény mindennapok gondjait-bajait minden szinten orvosló intézmény, amely modellértékű lehet a mai világban is, például az erdélyi magyar autonómia kérdésében.

Az előadást az örmény egyházközség kórusa tette színesebbé. Ennek végén a Szilágyi vendéglőben előkészített ebéd mellett vidám hangulatban folytatódott az ünnepelés.

Az őszi eseménysorozat másik nagy eseménye az 1848-as forradalom hőseire való emlékezés volt. Ez bennünket mélyebben érint, amióta az EÖGYKE jóvoltából egy *Czetz János* emléklapketet őrzünk a templomkertben, a kápolnák egyikén. A 48-as szabadságharcról *Rokaly József* történész tartott előadást, majd *Lázár Alfréd* gondnok és *Lázár Mária* elnöknő megkoszorúzták a felújított kápolna falára helyezett emléktáblát. Az örmény kórus itt is örmény és magyar énekeket énekelt.

A harmadik nagyobb méretű esemény a *Tarisznyás Márton* emlékünnepség volt a Múzeumban és az Örmény temetőben. Tarisznyás Marci bácsi 25 évvel ezelőtt költözött örök otthonába, de munkásságával már itt a földön örökké tartó művet alkotott. Ezt emelte ki **Csergő Tibor** múzeumigazgató, aki ugyanakkor emlékezett a nagynevű történész kedves feleségére, Juckó nénire, aki feldolgozta férje hagyatékát. Az eseményen jelen voltak a székelyföldi múzeumigazgatók. Az örmény-magyarok pedig büszkék lehettek arra, hogy két székelyföldi múzeum megalakulásában is meghatározó volt az örménymagyarok szerepe, hiszen a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum is egy örménymagyar, **Vasady Nagy Gyulának** köszönheti létrejöttét. Az őszi napfény sárga fényének melankóliája tette meghitté a koszorúzási ünnepséget. Az őszi eseménysorozat itt még nem zárul le, hiszen novemberben egész hetet szentelünk az örmény kultúrának. De erről majd a következő lapszámomban olvashatnak.

A falevelek lehullnak, de az emlékek maradnak. Reméljük, mindenki számára felejthetetlenek voltak. Így telik el lassan az őszi Gyergyószentmiklóson.

(A szerző vikárius-plébános)